שמא נתרצה הבן לא אמרינן אמרי ליה רבנן לרבינא ודילמא שליח שויה לא חציף איניש לשויי לאבוה שליח ודילמא ארצויי ארצייה קמיה[א] אמר (א) ליה רבה בר שימי בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב ושמואל ההוא גברא דקדיש בכישא דירקא בשוקא אמר רבינא אפילו למאן דאמר חוששין שמא נתרצה האב הני מילי [ב]דרך כבוד אבל דרך בזיון לא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא בזיון דמאי [ג]אי בזיון דירקא אי בזיון דשוקא נפקא מינה דקדיש [ד]בכספא בשוקא או בכישא דירקא בביתא מאי א"ל אידי ואידי דרך בזיון הוא [ה]ההוא דאמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה כפתיה עד דאמר לה תיהוי [ו]לקריבה אדאכלי ושתי אתא קריביה באיגרא וקדשה אמר אביי [ז]כתיב [1]שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב [ח]רבא אמר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מאי בינייהו איכא בינייהו דלא טרח: נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה רב אסי אמר [א]אינה אוכלת שמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע [ט]הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי אמר רב שמואל בר רב יצחק ומודה רב [ב]שאם מתה אינו יורשה [י]אוקי ממונא בחזקת מריה נתקדשה לדעת וניסת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר [ג]אינה אוכלת רב ירמיה בר אבא אמר אוכלת רב הונא אמר אינה אוכלת ואפי' לרב דאמר אוכלת התם הוא דלא איתיה לאב אבל הכא דאיתיה לאב האי דאישתיק מירתח רתח רב ירמיה בר אבא אמר אוכלת ואפי' לרב אסי דאמר אינה אוכלת התם הוא דשמא יבוא אביה וימחה אבל הכא מדשתיק איתנוחי איתנחא ליה נתקדשה שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אוכלת [כ]רב ירמיה בר אבא אמר [ד]אינה אוכלת אמר עולא הא דרב הונא [ל][2]כחומץ לשנים וכעשן לעינים השתא ומה התם דקידושי דאורייתא אמרת לא אכלה הכא לא כל שכן

נראין

שמא נתרצה הבן. בקידושין שקידש לו האב שלא מדעתו לא אמרינן דהאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו[מ] אבל גברא דייק ונסיב ובן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו: **ודילמא ארצויי ארצי.** בן קמיה אביו וגילה לו דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו[נ]: **מר. רבינא: בפירוש.** שמעתי ממנו דלא סבר ליה לדרב ושמואל (דאין)[ס] חוששין שמא נתרצה האב וכ"ש[ע] לשמא עשאו הבן שליח אא"כ שמענו ודקאמר אפילו למ"ד כו' לרווחא דמילתא כי היכי דלקבליה מיניה קאמר הכי: **בכישא.** אגודה וקטנה שלא לדעת אביה הואי: **אידי ואידי.** בחדא מינייהו הוי בזיון: **הוא אמר לקריבי.** מעשה היה שהאיש אמר לתת בתו קטנה לקרובו ואשתו אמרה שיתננה לקרובה: **כפתיה.** [פ]הכריחתו והודה לה לתתה לקרובה ועשו סעודה לחיבת חיתון וזימנו את קרוביהן: **באיגרא.** בעליה: **וקדשה.** בסתר ועדיין לא קבל האב קידושין מקרוב של אשתו: **לא יעשו עולה.** ולא חיישינן בהא שמא נתרצה האב דלא הדר ביה מדבוריה: **רבא אמר.** טעמא אחרינא דודאי לא נתרצה דכיון דטרח האי אבי הבת לעשות סעודה אינו מפסידה: **דלא טרח.** לעשות סעודה. לאביי מכיון דאודי לה תו לא הדר ולא חיישינן לשמא נתרצה: **אוכלת בתרומה.** אם כהן הוא זה ואע"פ שלא היתה חופה זו לדעת האב ואמרו רבנן (כתובות דף נז:) אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה[צ] זו הואיל וקידושיה לדעתו היו חופה נמי ניחא ליה עד שנשמע שיבא וימחה: **ומודה רב.** אע"ג דגבי תרומה[ק] מחזקינן ליה בחזקה שנתרצה בחופה התם הוא דאי נימא[ר] לא נתרצה אכלה מדאורייתא דארוסה אוכלת בתרומה דבר תורה[ש] אבל לענין ירושה דבעינן שארו[ת] מודה דאינו אלא כארוס[א] ואם מתה אינו יורשה דכיון דמספקא לן אם מתרצה בחופה או לאו אוקימנא ממונא בחזקת מריה: **ונשאת שלא לדעת.** לא הודיעתו: **ומה התם דקידושיה דאורייתא.** שנתקדשה לדעת:

נראין

בפירוש אמר מר לא סבירא ליה להא דשמואל. דקאמר לעיל חיישינן שמא נתרלה[ב] לראשון ופירש בקונטרס דהיינו רבינא דלא סבר לדשמואל ואע"ג דקאמר רבינא אפי' למ"ד דחיישינן שמא נתרלה האב לאו משום דס"ל הכי אלא לרווחא דמילתא נקטיה ופסק רב אלפס ובשאלתות[ג] דרב אחאי דהילכתא כרבינא דהוא בתראה[א] וסוף הוראה היה[ד] ורבה בר שימי נמי סבר כוותיה ולא חיישינן שמא נתרלה האב ואין צריך לא גט ולא מיאון[ב] ואפי' שידכו ואע"ג דמתמה גמרא לעיל (דף מד:) ואע"ג דשידכו מיהו איכא דאמרי אינו סובר כן וא"כ אין צריך לדחוק ולפרש מה שפי' ר"י לעיל[ה] אפילו מיאון אינה צריכה דוקא היכא דלא שידכו דאיכא למימר כמו שפי' בקונטרס ומיירי אפילו שידכו ואי משום דמתמה גמרא ואע"ג דשידכו איכא למימר דמאיכא דאמרי ואילך אית ליה סברא אחרת ומסתמא זו היא דאפילו בשידכו אינה צריכה מיאון שהרי כמו כן קאמר רבינא ועוד פסק בשאלתות דרב אחאי בקטנה שהלך אביה למדינת הים שהיא יכולה להתקדש מדרבנן[ג] כדין יתומה דאין לה אב דתקנו רבנן קידושין משום הפקר[ו] וזו שהלך אביה למד"ה הרי היא כיתומה משום הפקר וה"ר מנחם מיונ"י אינו מודה בדבר ומעשה אירע באחד שהלך לארץ רחוקה ולו בת קטנה ונתקדשה הבת ואסר ה"ר מנחם מיונ"י לקיימה ואמר חיישינן שמא יקדשנה אביה לאיש אחר במקום שהוא ונמצא בא זה עליה באיסור אשת איש ושלח לו רבינו תם לדבריך[ז] אם מת האב במד"ה היא תאסר לכל אדם לעולם שמא קידשה אביה במדינת הים ואין אנו יודעים למי והשיב רבינו מנחם דלהא לא חיישינן שמא יקדש אמרי[ד] שמא קידש לא אמרינן דכי האי גוונא אמר פרק כל הגט (גיטין דף כח:) לשמא מת לא חיישי' לשמא ימות תנאי היא וקי"ל כרבי יוסי דפליג עליה דר"מ דאמר חיישינן לשמא ימות דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי[ח] ועל זה אמר ר"ת דהשתא דאתית להכי אף כשהיא קטנה מותרת דכיון דלא חיישי' שמא קידש א"כ היא מותרת לעולם דכל שעה ושעה יש לנו לומר דעדיין לא קידש ואפי' חיישת שמא יקדש הואיל וכל שעה יש לומר עדיין לא קידש מותרת היא אצלו ולא דמי לשמא ימות דהתם מיירי שאסר את אשתו בתרומה כשהגט חל שעה אחת לפני מיתתו[ה] ואיכא למימר דמיד ימות נמצא דכל שעה אסורה לאכול בתרומה דאיכא למימר דמיד ימות אבל הכא דאינה אסורה עד שיחולו הקידושין שקידש אביה שם כל שעה איכא למימר עדיין לא חלו הקידושין כדפי' והביא ר"ת ראיה מהלכות גדולות שפירש בהלכות קידושין קטנה דאיתא לאבוה במדינת הים ואנסיבתא אמה שאלתא הדא מלתא קמיה דרבנן ואמרו שפיר עבדת אמה דנישואין תקינו לקטנה אם איתיה לאב מקדשה קידושין מן התורה ואי ליתיה מינסבא בתיקון חכמים ולכי גדלה גדלי נישואין בהדה ולכי אתי אב לא צריך לקדשה: **ונמצאת** זרה למפרע. נראה דזרה דנקט לא קאמר שתהא זרה דאורייתא שהרי מן התורה ארוסה אוכלת בתרומה אלא זרה דרבנן קאמר ואע"ג דלא שייך הכא לא משום סימפון[ח] ולא משום שמא ימזגו[ט] דכיון דנכנסת לחופה דוכתא מייחד לה[ו] ומבדק בדיק לה[י] אפ"ה לא חילקו חכמים בין ארוסה לארוסה כלומר כיון שאין חופתה חופה גמורה שהאב יכול למחות לא פלוג רבנן בין זו ללא נכנסה לחופה כלל: **הוה עובדא** וחש לה רב להא דרב אסי. נראה דהלכה כרב אסי דהא הדר ביה רב אך ר"ת פסק הילכתא כרב שהרי רב אסי היה תלמידו ובכל מקום שהרב והתלמיד חולקין הלכה כדברי הרב באמוראי ראשונים עד אביי ורבא אבל מכאן ואילך פסקינן כבתראי לפי שדקדקו יותר מן הראשונים להעמיד הלכה על בוריה ואע"ג דחש לה רב להא דרב אסי מש"ה לא חזר בו אלא חומרא בעלמא שהחמיר אנפשיה כמו שמצינו בפ"ק דמגילה (דף ה.) אמר רב מגילה בזמנה ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר אחד זה ואחד זה בעשרה הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי ואפ"ה קי"ל כרב דהא ר' יוחנן קאי כוותיה בפ"ב דמגילה (דף יט:) דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו ליה אמוחיה לא שנו אלא בצבור מפני כבוד צבור אבל יחיד לא אלמא משמע דפעמים קורין אותה ביחיד והיינו בזמנה כרב[ז]:

אוקי ממונא בחזקת מריה. ואפי' הוא מוחזק בנכסי מלוג שלה אינו בחזקתו אלא בחזקת יורשי האשה דתפיסתו שלא כדין היתה ואע"ג דשרי לה רב לאכול בתרומה היינו משום דמן התורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדפירש בקונטרס[ח]:

נראין

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ח מהל' תרומות הלט"ז:

ס ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל"ה סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע [סי' לז סעי' ג] וסי' ל סעי' ד:

סא ג ד מיי' פ"ח מהל' תרומות הלט"ז:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן

הבן. כשקדש אביו לו אשה בלא ידיעתו ולא הודיעו. **שוויה שליח.** הבן שוי לאביו [שליח] לקדש לו אשה. וזה השליחות אינו צריך לעדים שאין זה אלא להודיע אמתת הדבר והואיל ושניהם מודים אין כאן מקום לעדות. וכן נראה מהתוספתא* כמו שכתבנו בפרק האומר** וכ"כ הר"ם פ"ג [מאישות הט"ו] ובה"ג. וכ"נ מפיר"ש שפי' ארצויי ארצי קמיה פי' גילה דעתו לפני אביו שהוא חפץ באשה והאב נעשה שליח מאליו דזכין לאדם שלא בפניו. ועיקר הגירסא היא דילמא ארצויי ארצי קמיה ושתיק כלומר האב הודיעו אחר מעשה וספר לו מה שעשה ושתק והואיל ושתק ודאי נתרצה. **מר.** רבינא. **לא סבירא ליה להא דרב ושמואל.** דאמרי שאע"פ שלא ידע האב שקבלה בתו קדושיה אם נתרצה כששמע הוו קדושין, דלדידהו ה"נ אם נתרצה הבן כששמע הוו קדושי, ורבינא ס"ל דהואיל ובשעת קדושין לא ידעי הנך שהם בעלי דבר, רצוי דאחר מעשה לאו כלום הוא. ור"ש פירש מר דלא סבר לה וכו' וכ"ש דלא חיישינן שמא עשאו שליח אא"כ שמענו. ופירוש ר"ש וגרסתו אינו מקובל, וכי מה הועיל ברצויו אם לא עשאו שליח בביאור, דבשלמא גבי ממון הכל תלוי בדעת הנותן ואין (כ) במקבל אלא לזכות במתנה ואם יזכה לו אחר זכה (ל) במתנה המקבל דזכין לאדם שלא בפניו, אבל גבי קדושין הוא צריך שיאמר דברים שיקנה בהם האשה, וטעמא דאחד מקדש אשה לאחר הוא דשלוחו של אדם כמותו ואם לא עשאו שליח מה יועיל. והראב"ד פירש שליח שוייה בעדים. ודחק עצמו לפרש לשון התוספתא כמו שנפרש בפרק האומר. **בכישא.** אגודה של ירק. **הני מילי.** שקידשה דרך כבוד. **אידי ואידי.** או בשוקא או בירקא בזיון הוא. ומדקאמר (רבה) [רבינא אפילו] למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב, שמע מינה דלית ליה האי סברא. **ההוא.** שהיתה לו בת נערה או בת קטנה והוא היה רוצה להשיאה לקרובו ואשתו היתה רוצה להשיאה לקרובה, והיא כפתתו עד שהודה לדבריה שתנשא בתו לקרוב שלה. **אדאכלו ושתו.** ועושים סעודה שיקדשנה קרוב שלה, בא קרוב שלו דרך הגג וקדשה. **שארית ישראל.** אית דמפרשי דאביי ורבא ס"ל כרב ושמואל דבעלמא אם נתרצה האב (דמשמע) מקודשת, והכא ליכא למיחש שמא נתרצה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. והעיקר כמ"ש למעלה דלא ס"ל כרב ושמואל, והכי קאמרי אע"פ שאמר בתחלה להשיאה לקרובו ליכא למיחש שאמר לבתו בחשאי צאי וקבלי קדושיך מן פלוני קרובי ונמצא שנתקדשה על דעת אביה. **ולא ידברו כזב.** וזה הודה לדבריה שתנשא לקרוב שלה. **אין אדם טורח.** והם הכינו הסעודה מפני קרוב שלה. ומסתברא דהלכתא (כרבה) [כרבא] ואם לא טרח בסעודה חיישינן שנתקדשה לדעתו הואיל והיה דעתו להשיאה לקרובו. ר"ח ז"ל חשש להא דרב ושמואל וכל הגאונים ז"ל והרי"ף והר"ם [אישות פ"ג הי"ג] לא חששו לדרב ושמואל ופסקו כרבינא. **אינה אוכלת.** כל זמן שהיא נערה או קטנה אבל אחר שבגרה אוכלת שהרי אם יבא אביה לא יכול למחות, ואע"פ שנשאת כשהיא קטנה. **וחש לה.** בקטנה שנשאת שלא לדעת אביה ולא התירה לאכול בתרומה עד שתבגר. ר"ח פסק כרב מדלא אשכחן דהדר ביה רב. והרי"ף והר"ם פסקו כרב אסי דהא רב גופיה חייש לה, בתרומות פ"ח [הט"ז]. **אינו יורשה.** הבעל לא מנדוניתא ולא מנכסי מלוג שלה אבל מאתים שכתב לה הוא יורשה דבחזקתו הם, ועוד שאם אביה רוצה בנשואין הכל של בעל, ואם אינו רוצה אין כאן נשואין והוא לא כתב לה אלא מחמת הנשואין. **כאן.** בעיר ומראה עצמו כנכרי שאינו מדבר ומתעסק כלל בנשואין. **[איתנוחי איתנחא ליה].** והיה דעתו נוחה בנשואין. והלכתא כרב הונא (שנעשית כיתומה בחיי האב לומר) דרביה דר' ירמיה הוה וכן פסק הר"ם [תרומות שם]. **ואביה כאן.** כשקדשה ונשאת. **כחומץ לשינים וכעשן לעינים.** שהוא קשה כך מימרא דרב הונא קשיא עם מימריה דלעיל. **דאיכא קידושין דאורייתא.** דהא נתקדשה לדעת אביה.

מסורת הש"ס

א) [בכת"י נוסף: ושתיק. ועיין של"ה], ב) כתובות עט:, ג) ["אי" ליתא בכת"י, ושם בזיון דירקא או בזיון דשוקא], ד) [בכת"י ודפו"ר: בכסא דכספא], ה) נדרים כג. ברכות נו., ו) [בכת"י: לקריבן], ז) פסחים נא. ב"מ קו:, ח) כתובות י. יבמות קז., ט) סנהדרין כט: מגילה ה., י) כתובות יב: ב"ק קיח. [ב"מ לז. ב"ב קנד.], כ) [ועי' תוס' פסחים קו: ד"ה שבקיה וכו' גרסו הכא רבי ירמיה], ל) תענית ד:, מ) [לעיל ז ע"א ע"ש], נ) [לעיל מב ע"א], ס) ס"א דאמרי. רש"ל, ע) [ברש"י שבריף: וכ"ש שאין לחוש שמא וכו'], פ) ר"ל בדברים, צ) [ברש"י שבריף נוסף: מכל מקום], ק) [ברש"י שבריף: תרומה מסתמא מחזקינן ליה בחזקת שנתרצה], ר) [בדפו"ר: נמי, וכצ"ל. (רש"ש)], ש) [לעיל י ע"ב], ת) [במדבר כז. ועי' ב"ב קיא ע"ב], א) [עי' כתובות נג ע"א], ב) [נ"ל נתרצה האב. (רש"ש)], ג) [פ' משפטים סי' נט], ד) [ב"מ פו ע"א], ה) [שם בד"ה מאן], ו) [יבמות קיב סוע"ב], ז) [עירובין מו ע"ב], ח) [לעיל י ע"ב], ט) [לעיל ה ע"א], י) [כתובות נז ע"ב], כ) [נדל"ל: למקבל], ל) [נדל"ל זכה המקבל במתנה דזכין],

תורה אור השלם

1. שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית כִּי הֵמָּה יִרְעוּ וְרָבְצוּ וְאֵין מַחֲרִיד: צפניה ג יג
2. כַּחֹמֶץ לַשִּׁנַּיִם וְכֶעָשָׁן לָעֵינָיִם כֵּן הֶעָצֵל לְשֹׁלְחָיו: משלי י כו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בפירוש וכו' אם מת האב במדינת הים היא תאסר לכל אדם. עיין סוטה י' ע"א ובמהרש"א בח"א שם: **בא"ד וע"ז אמר ר"ת וכו'.** ע' יומא נה ע"ב תד"ה אלא בחטאת:

הגהות הב"ח

(א) גמרא אמר להו רבה בר שימי:

מוסף תוספות

א. פסקינן כבתראי לפי שדקדקו יותר מן הראשונים להעמיד הלכה על בוריה. תוס' לקמן ד"ה הוה עובדא.

ב. דלא הצריכו רב ושמואל מיאון אלא משום שהצריכו גט דמחמת הגט חיישינן שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה. תוס' הרא"ש.

ג. התוס' הרא"ש ועוד ראשונים מביאים את השאלתות בל"א וכן כתוב אצלינו בשאלתות. וכן כתב בשאילתות דר"א הלכתא כרבינא אפי' היכא דשדיך ועוד כתב בשאלתות הא דאמרינן דיכולה אמה לקדושי לברתיה או אחיה היינו היכא **דשכיב** אב אבל אביה קיים לא יכולה. (וע"ש לגבי הלך למדה"י ועי' רש"ש).

ד. דכי מת אוקמה אחזקתה ואין חוששין שמא קידש אבל הכא חוששין שמא יקדשנה ואין מתירין אותה לזה ואע"פ שיש לומר כל שעתא ושעתא נימא עדיין לא קידש כיון שהיא ברשות אביה אינה עומדת בחזקתו של זה כדי שנאמר כן. רמב"ן.

ה. דתניא התם הר"ז גיטך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד. רשב"א.

ו. מאחר שהוא זן אותה תמיד מוציאה מבית אביה ומיחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיה לחלקם לקרוביה. רש"י כתובות נז ע"ב.

ז. ונראה לי דלאו ראיה מההיא דמגילה דכיון דחש לה רב לדרב אסי אנן נמי יש לן למיחש והא דקי"ל דמגילה ביחיד לא מדברי רב אלא מדברי ר' יוחנן. תוס' הרא"ש [ועי' מהרש"א].

ח. ולפי טעם זה אין מטמא לה. תוס' הרא"ש.

---

*ליתא לפנינו בתוספתא, והוא בירושלמי קידושין פ"ג ה"א. **ליתא לפנינו שם.